

Studieplan 2008/2009

Bachelor i økonomi og ledelse

Innledning

Høgskolen i Gjøvik har i en årrekke undervist i fag som naturlig faller inn under området økonomi og administrasjon. Da næringslivet i regionen signaliserte at det var behov for en utdanning innenfor fagområdet økonomi og ledelse var det helt naturlig for høgskolen å utvikle studieprogrammet som har fått betegnelsen "Bachelor i økonomi og ledelse".

[Gå direkte til emnetabell](#)

Studentene kan velge spesialisering innenfor områdene handel, strategi-gjennomføring eller internasjonalisering. Utdanningen har en klar næringslivsprofil, er tverrfaglig, yrkesretta og kvalifiserer for ulike jobber innen næringsliv og offentlig forvaltning.

Studiets varighet, omfang og nivå

Studiet er en heltids grunnutdanning med normert studietid 3 år. Omfanget er 180 studiepoeng. Studiet er en grunnutdanning og opptakskravet er generell studiekompetanse, eller godkjent realkompetanse. Studiet fører frem til graden "Bachelor i økonomi og ledelse".

Forventet læringsutbytte

Studiet har som mål å utdanne ledere med solid bakgrunn innenfor økonomiske og administrative fag, og etter endt utdanning skal kandidatene:

- Kunne lede administrative funksjoner innenfor det økonomiske og administrative fagfeltet, i privat eller offentlig sektor.
- Ha god innsikt i og forståelse for økonomiske sammenhenger, sentrale problemområder, industriens utfordringer, miljøsikring og etiske problemstillinger.
- Ha grunnleggende teoretiske og praktiske kunnskaper på fagfeltene bedriftsøkonomisk analyse, markedsføring, foretaksstrategi, organisasjonslære, regnskapsfag, samfunnsøkonomi, og metodefag.

Målgruppe

Studiet er utviklet for de som har interesse for å lede mennesker og å være med på å utvikle bedrifter gjennom sine fagkunnskaper. Utdannelsen kvalifiserer først og fremst til ulike mellomlederroller innen handels- og industribedrifter i inn- og utland, og til oppgaver innen:

- bedrifts- og forretningsutvikling
- administrasjon
- økonomistyring, investering og finansiering
- drift og logistikk
- markedsføring
- prosjektering
- konsulent- og rådgivningsvirksomhet

Vi ønsker søkere fra videregående skoler, studenter fra fagskole eller med relevant realkompetanse.

Opptakskrav og rangering

Opptakskrav til studiet er generell studiekompetanse eller realkompetanse.

Studiets innhold, oppbygging og sammensetning

Studiet følger ”Plan for treårig Bachelorstudium i økonomi og administrasjon” vedtatt av NRØA, (Nasjonalt råd for økonomisk-administrativ utdanning), 18.09.01, justert av NRØA 09.09.02.

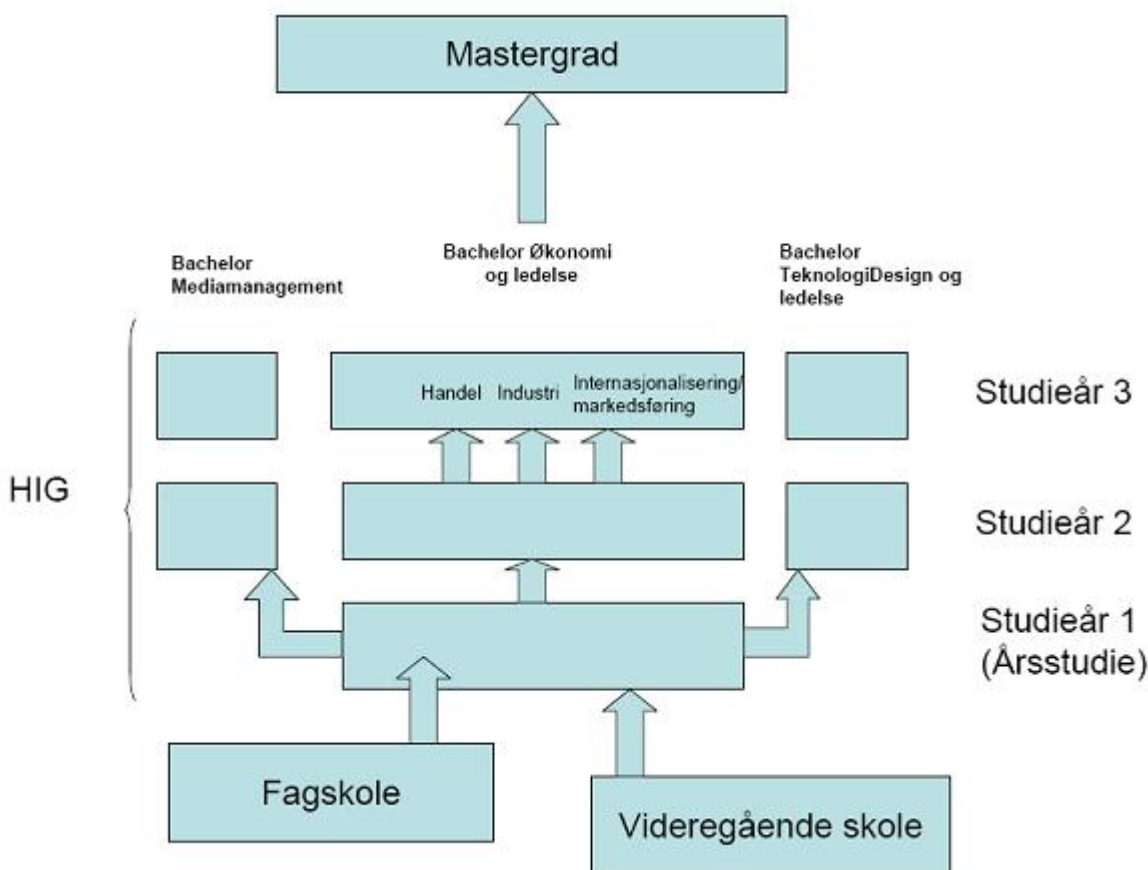
90 studiepoeng er av NRØA angitt som obligatorisk innhold i studiet. Økonomi og ledelse studiet på HIG inneholder disse 90 obligatoriske studiepoengene.

Den pedagogiske ideen er å benytte vårt industrinettverk aktivt i læringsarbeidet, både ved å la våre studenter utføre prosjekt arbeid i næringslivet og å sørge for at næringslivets behov for kompetanse er ivaretatt i pensum.

Problembasert læring, og aktiv bruk av IKT som skal gi kunnskaper om og forståelse for alle vesentlige økonomiske og administrative fagområder.

Studentene velger en av profilene Handel, Industri, eller Internasjonalisering i tredje studieår.

Fig 1.

Figur 1 viser oppbygging av studiet.

Studiet skal ta utgangspunkt i næringslivets behov og krav.

Det første året er det grunnleggende emner. Emnene skal sørge for at studentene forstår de grunnleggende prosessene i næringslivet og motivere for emner som følger de to neste årene i studiet. Videre skal det første året gi et solid grunnlag i matematikk og statistikk som trengs for å kunne mestre emner som kommer seinere i studiet.

Det andre året gir en solid innføring i fagområder tilpasset næringslivets behov innenfor økonomi og ledelsesfagene.

Det tredje studieåret gir høstsemesteret dybdekunnskap innenfor ledelsesfagene. I vårsemesteret velges profil: Strategi- gjennomføring, handel eller internasjonalisering.

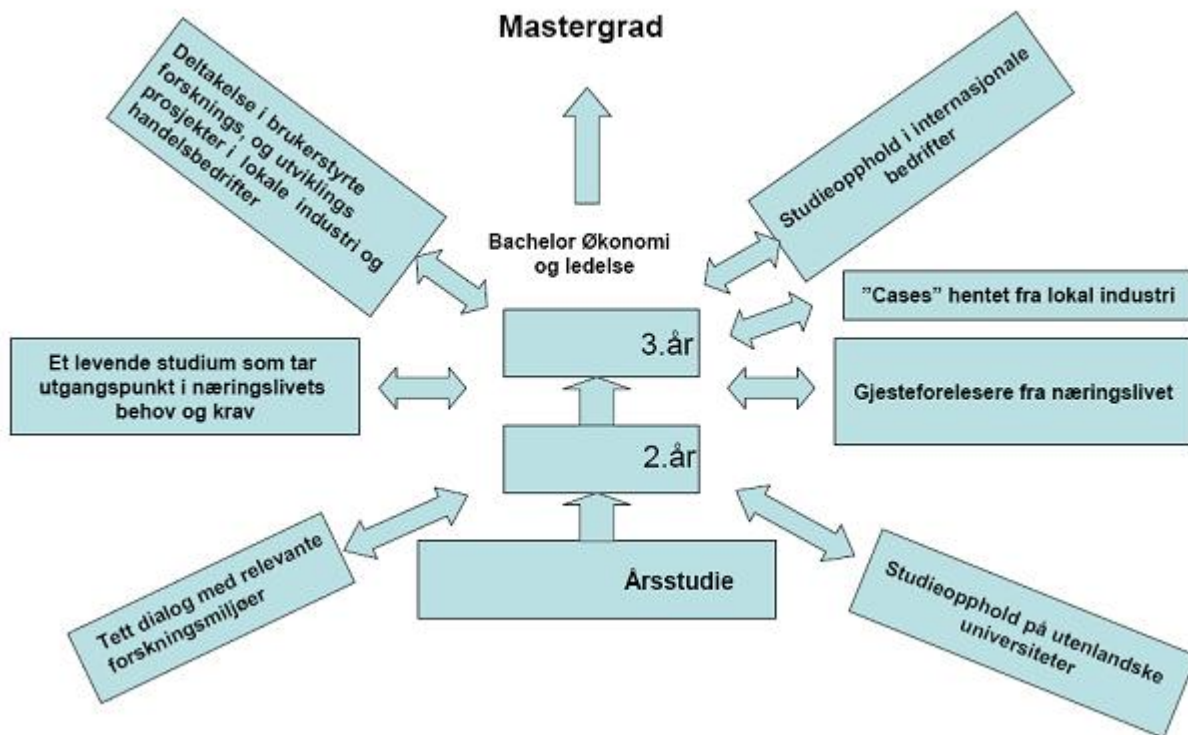
De ulike profilene:

- Handel: Ledelse av mange organisasjoner med ulike kulturer. Økonomistyring, merkevarebygging, distribusjonskjeder og kunnskap om kjededrifter.
- Strategi-gjennomføring: Ledelse av slanke organisasjoner og effektiv bruk av teknologi. Økonomistyring, merkevarebygging, og utvikling og iverksetting av strategier.
- Internasjonalisering: Kunnskap om å drive næringsvirksomhet i en global konkurransesituasjon, kulturforståelse, studieopphold ved internasjonalt ledede fagmiljøer, samt at det jobbes med muligheter for studieopphold ved internasjonale konsern. Studiet skal videre gi kunnskap om å drive næringsvirksomhet i en global konkurransesituasjon, her vil kulturforståelse være et viktig element.

Bacheloroppgave gjennomføres innenfor valgt profil.

Det er verd å merke seg at etter første året, årsstudiet, kan studentene som eventuelt føler at de bør forandre studieretning gjøre dette. Teknologidesign og ledelse eller Mediemanagement er da alternativene.

Fig 2.

Figur 2 viser særtrekk ved dette studiet.

Utgangspunktet er behovet i markedet og hva slags kompetanse bedriftslederne etterspør. Videre har studiets nærhet til industri, handel og internasjonale bedrifter vært avgjørende for oppbygging av studiet. Det er målet at det skal finnes klare sammenhenger mellom studiet og den virkelighet som møter studenten i bedriften under studiet, og etter at studiet er ferdig.

FoU-aktiviteter

- Fagpersonale skal inngå i nettverk med relevante ledende forskningsmiljøer Fagpersonale og studenter skal delta i bedriftsrettede forsknings og utviklingsprosjekter
- Studentene skal utvikle kompetanse om internasjonalt ledende bedrifter
- Studentene skal oppleve nær sammenheng mellom studiets innhold og aktuelle arbeidsoppgaver i samarbeidsbedriftene våre
- Vi ønsker å bringe studentene inn i prosjekter i bedriftene hvor de fortrinnsvis skal jobbe sammen med næringslivets folk og høgskolens egne forskere og undervisningspersonell

Videre studier :

Studiet skal gi et godt grunnlag for videre studium på masternivå ved andre institusjoner nasjonalt og internasjonalt.

Internasjonalisering

Studentene skal erfare kort vei til studieopphold ved internasjonalt ledende universiteter / høgskoler. Det er anledning til å ta 3-6 mnd. ved et studiested i utlandet i 5. semester. Det er samarbeid med

- Karlstad Universitet
- Högskolan Dalarna
- Fachhochschule Schmalkalden (FhS)
- South Dakota School of Mines and Technology i Rapid City i South Dakota, USA.

Andre universitet vil komme til.

Klar for publisering

Ja

Godkjenning

Studieprogrammet ble vedtatt av HiGs styre i SAK STY 63/06.

Studieplan godkjent av Studiemnda april 2008.

Utdanningsnivå

Bachelorgrad

Studiekode ved Samordnet Opptak (SO-kode)

207 369

Emnetabell

Emnekode	Emnets navn	O/V *)	Studiepoeng pr. semester						
			S1(H)	S2(V)	S3(H)	S4(V)	S5(H)	S6(V)	
SMF1241	<u>Bedrifts- og forretningssystemer</u>	O	10						
SMF1042	<u>Økonomistyring</u>	O	10						
REA1131	<u>Grunnleggende matematikk og statistikk</u>	O	10						
SMF2062	<u>Markedsføring</u>	O		5					
SMF1191	<u>Kvalitetsledelse</u>	O		5					
SMF2111	<u>Investering og finansiering</u>	O		10					
SMF2051	<u>Ledelse med arbeidslivsjuss</u>	O		10					
SMF1211	<u>Prosjektledelse med kreativ problemløsning</u>	O			10				
SMF2181	<u>Mikroøkonomi</u>	O			10				
SMF3011	<u>Endringsledelse</u>	O			10				
SMF2221	<u>Vitenskapelig metode</u>	O				10			
SMF2141	<u>Foretaksstrategi</u>	O				5			
SMF2151	<u>Finansregnskap</u>	O				10			
SMF1261	<u>Merkevarebygging</u>	O				5			
TEK2031	<u>Teknologiledelse</u>	O						10	
SMF3021	<u>Makroøkonomi</u>	O						10	
SMF2191	<u>Ledelse og organisasjonspsykologi</u>	O						10	
SMF3031	<u>Internasjonalisering</u>	V							10
SMF3051	<u>Handel</u>	V							10
SMF3041	<u>Strategi-gjennomføring</u>	V							10
TØL3901	<u>Bacheloroppgave 20</u>	O							20
Sum:			30	30	30	30	30	30	30

*) O - Obligatorisk emne, V - Valgbare emne

Studieprofil

I 6. semester velger studentene mellom studieprofilene:

- Handel
- Strategi-gjennomføring
- Internasjonalisering

Emneoversikt

SMF1241 Bedrifts- og forretningssystemer - 2008-2009

Emnekode:

SMF1241

Emnenavn:

Bedrifts- og forretningssystemer

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal etter fullført emne kunne:

- Kjenne til alle vesentlige systemer som vanligvis finnes i en bedrift, og som er nødvendig for at bedriften fungerer etter forutsetningene
- Kjenne til hva forbrukeratferd er, kjenne til forbrukeratferdens faglige forankringer
- Kjenne grunnlaget for bedriftenes organisatoriske utvikling fra masse-produksjon til "just in time"
- Kjenne til moderne systemer for innkjøp, produksjonsstyring, lagerstyring, salg
- Vite hva forbrukeratferd er. Kjenne til forbrukeratferdens faglige forankringer
- Kjenne til strategisk planlegging
- Kjenne til markedsføring på 2000 tallet
- Kjenne til hva som skaper kundetilfredshet og verdier
- Kjenne varehandelens verden
- Kjenne til organisering av distribusjonskanaler
- Kjenne til lederstiler og ledelsesstrategier i dagens næringsliv og i et historisk perspektiv
- Kjenne til næringslivets rammebetingelser, HMS, arbeidsmiljøloven

Emnets temaer:

- Håndverksproduksjon, arbeidsvilkår, produktivitet og industrialisering
- Masseproduksjon
- Samarbeid, demokratisering
- Mettet marked, manglende fleksibilitet
- Europas svar på masseproduksjonens krise
- Østens svar på masseproduksjonens krise
- Industriens mangfoldighet
- Kontinuitet og forandring
- Framtidens bedrifter
- Bedriftens prosesser; Regnskap, budsjett, innkjøp, produksjonsstyring, lagerstyring, salg
- Hva er forbrukeratferd?
- Forbrukeratferdens faglige forankringer
- Individet og organisasjonen som bruker
- Produktets livssyklus
- Markedssegmentering
- Forbrukeratferd og strategisk planlegging
- Hva er varehandel?
- Muligheter i varehandel
- Organisering av distribusjonskanaler
- Strategisk planlegging, hvorfor det?
- Hvordan kan strategisk planlegging utføres?
- Eierskap, finansieringsløsninger
- Oppgaver for markedsføring
- Begreper og verktøy i markedsføringen
- Forskjellige former for bedriftsorientering i markedet
- Hvordan næringslivet og markedet forandrer seg
- Kunde verdi og kundetilfredshet
- Suksessbedrifter
- Å verve, å beholde kunder
- Fenomenet lederskap, lederstiler, å jobbe som leder

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Gruppearbeid

Obligatoriske oppgaver

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

- Hjemmeeksamen i gruppe (24 timer)- teller 60%
- Individuell flervalgstest (1-2 timer)- teller 40%

Begge deler må være bestått.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

To interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon.

Godkjente obligatoriske oppgaver kan bare benyttes ved første gangs Kontinuasjoneksamen, og ved første påfølgende ordinære eksamen i faget.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Hjemmeeksamen i gruppe: alle hjelpemidler, flervalgstest: ingen hjelpemidler.

Obligatoriske arbeidskrav:

Fire obligatoriske oppgaver

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Ådne Midtlin

Læremidler:

Egil j.Skorstad Organisasjonsformer

Philip Kotler Markedsføringsledelse

Supplerende opplysninger:

Emnet er et grunnlagsemne for å motivere og gi bakgrunn for en helhetsforståelse. Målet er å forstå hvordan ulike bedrifter fungerer. Denne forståelsen skal gi et godt utgangspunkt for videre studier. Bedriftene må forholde seg til mange rammebetingelser, ulike markeder, stadig endringer i kundenes behov. Det gis i dette faget en breddeforståelse uten at det går helt i dybden. Dybdeforståelsen vil bli gitt i andre parallelle og etterfølgende emner i studiet. Emnet skal gi innsikt i hvordan bedriftsledere tenker og organiserer, eller burde organisere sin virksomhet i dagens næringsliv. De tre røde trådene i studiet vil være ledelse, økonomi og markedsføring.

Klar for publisering:

Ja

SMF1042 Økonomistyring - 2008-2009

Emnekode:

SMF1042

Emnenavn:

Økonomistyring

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal etter gjennomgått emne

- ha kunnskaper, ferdigheter og holdninger vedrørende bedriftsøkonomiske analyser og vurderinger
- ha oversikt over prosesser og metoder som grunnlag for sikker økonomistyring av bedrifter
- ha forståelse for ideologien universell utforming i økonomistyring

Studenten skal således kunne

- utføre kostnads- og inntektsberegninger, inklusiv grensebetraktninger
- analysere drifts- og forretningsregnskap
- utføre produktkalkyler, investeringsanalyser, samt planlegge og budsjettere
- løse bedriftsøkonomiske beslutningsproblemer, herunder konsekvenser av universell utforming

Emnets temaer:

- Bedriftens omgivelser.
- Bedriften.
- Bedriftens kostnader.
- Kostnadsstruktur og kostnadsforløp.
- Inntektsdannelsen.
- Inntekter, kostnader og resultat - modeller.
- Produktkalkulasjon, prinsipper og metoder.
- Kalkulasjon i industribedriften.
- Kalkulasjon i tjenesteytende virksomheter.
- Kalkulasjon i handelsvirksomheter.
- Finansregnskapet.
- Analyse av finansregnskapet.
- Kostnad - resultat - volumanalyse.
- Produktvalg.
- Investeringer.
- Prissetting.
- Planlegging og budsjettering.
- Kapitalbehov, Just-In-Time og beholdningskontroll
- Relevante kostnader og beslutningsproblemer.

Pedagogiske metoder:

Forelesninger
Gruppearbeid
Obligatoriske oppgaver
Oppgaveløsning
Veiledning

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 5 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

- Intern sensor.
- Ekstern sensor benyttes periodisk til å evaluere innhold, opplegg og vurderingskriterier, samt sensurere utvalg av besvarelser.

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

- Ordinær kontinuasjon.
- Godkjente obligatoriske oppgaver er kun gyldige ved første gangs ordinære eksamen og ved første påfølgende kontinuasjonseksamen.

Tillatte hjelpemidler:

Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):

- Godkjent kalkulator, rentetabell og lovsamling eller enkeltlover.

Obligatoriske arbeidskrav:

- Godkjente obligatoriske oppgaver. 5 oppgaver hvorav 4 må være godkjent
- Detaljert arbeidsplan for obligatoriske oppgaver fremlegges ved oppstart av emnet.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Ivar Moe

Læremidler:

- Hoff, Kjell Gunnar, Bedriftens økonomi, Universitetsforlaget, 6. utgave, ISBN 82-15-00775-9.
- Hoff, Kjell Gunnar og Hoff, Jan Erik, Arbeidsbok til Bedriftens økonomi, Universitetsforlaget, 6. utgave, ISBN 82-15-00776-7.
- Lovsamling og/eller enkeltlover.

Klar for publisering:

Ja

REA1131 Grunnleggende matematikk og statistikk - 2008-2009

Emnekode:

REA1131

Emnenavn:

Grunnleggende matematikk og statistikk

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal kunne:

- vise og anvende matematikkunnskaper om algebra, analyse av ulike typer funksjoner og rekker
- vise at de kan gjennomføre statistiske analyser og beherske sannsynlighetsregning

Emnets temaer:**Matematikk:**

- Elementær algebra
- Funksjoner i en variabel: Funksjonsbegrepet, lineære funksjoner, polynomfunksjoner, rasjonale funksjoner, asymptoter.
- Derivasjon og funksjonsanalyse: Grenser, kontinuitet, derivasjonsregler, enkle og sammensatte funksjoner, kjerneregler, maksimums- og minimumsproblemer, funksjonsdrøfting.
- Eksponential- og logaritmefunksjoner: Tallet e, naturlig logaritme, kontinuerlig forrentning, derivasjon og drøfting av logaritmefunksjoner.
- Rekker, annuitet, nåverdi, effektiv rente.
- Funksjoner av flere variable: Partielle deriverte, stasjonære punkter, maksimums- og minimumsproblemer for to variabler. Maksimums- og minimumsproblemer under bibetingelser (anvende Lagranges metode).

Statistikk:

- Beskrivende statistikk: Beliggenhetsmål, spredningsmål, frekvensfordelinger, grafiske framstillinger.
- Sannsynlighetsregning og kombinatorikk: Sannsynlighetsbegrepet, sannsynlighetsmodeller, regning med sannsynligheter, betingde sannsynligheter, diskrete tilfeldige variabler.
- Beregning av forventning og varians: Binomisk fordeling, hypergeometrisk fordeling, poissonfordeling.
- Kontinuerlige tilfeldige variabler: Normalfordeling/normaltilnærming, t-fordeling.
- Estimering: Punkttestimering og intervalltesting.
- Hypotesetesting: Hypoteser, signifikansnivå, testmetode, styrkefunksjon, hypotesetest i målemodell og binomisk modell, kjikvadrattester.
- Enkel korrelasjons- og regresjonsanalyse: Estimering og hypotesetest for regresjonskoeffisienten.

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Oppgaveløsning

Vurderingsformer:

Mappevurdering (utfyllende opplysning i tekstfelt)

Skriftlig eksamen, 4 timer

Vurderingsformer:

- Mappedvurdering (teller 50 %)
- Skriftlig eksamen, 4 timer (teller 50 %).
- Hver av delene må bestås separat.

Karakter på mappa blir satt på grunnlag av poeng som opparbeides på øvinger, og er ikke klagbar. Eventuelle klager underveis avgjøres umiddelbart ved drøfting mellom student og emnelærer.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Rettes av emnelærer(e). Ekstern sensor benyttes periodisk (hvert 3-4 år) til retting og til utarbeidelse av eksamensoppgaver.

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Det arrangeres egen kontinuasjonseksamen for den skriftlige eksamenen. Mappekarakteren kan ikke kontinueres.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

- Formelsamling i matematikk for videregående skole. Gyldendal. ISBN 82-05-29845-9
- Hans Petter Hornæs: Formelsamling i statistikk, HiG
- Godkjent kalkulator

Obligatoriske arbeidskrav:

Ingen

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Paulsrud

Læremidler:

- Bjørnstad, H., Olsson, U.H., Søyland, S. og Tolcsiner, F. Matematikk for økonomi og samfunnsfag. Høgskoleforlaget. ISBN 82-76-34544-1 Eventuelt ny utgave fra juni 2007 ISBN 978-82-7634-756-2
- Hans Petter Hornæs: Formelsamling i statistikk, HiG
- Løvås, G. Statistikk for universiteter og høyskoler. Universitetsforlaget. ISBN 82-15-00224-2.

Erstatter:

REA1111 Matematikk for mediefag og MAS1271 Teknologisk metodelære

Klar for publisering:

Ja

SMF2062 Markedsføring - 2008-2009

Emnekode:

SMF2062

Emnenavn:

Markedsføring

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

5

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

- SMF1042 - Økonomistyring

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal etter gjennomgått emne:

- Ha kunnskaper og innsikt i markedsføring som funksjonsområde i bedrifter og organisasjoner.
- Kunne gjennomføre praktiske markedsføringsaktiviteter i samarbeid med det private næringsliv eller offentlig etat.
- Kunne utføre markedsundersøkelser og komme med forslag til bedring av bedriftens markedsføringsproblemer.

Emnets temaer:

- Markedsføring på 2000-tallet
- Kundetilfredshet og -verdier
- Markedsorientert strategisk planlegging
- Måle markedsetterspørsmål
- Overvåkning av markedet
- Kjøpsadferd i forbrukermarkedet
- Kjøpsadferd i bedriftsmarkedet
- Konkurransen
- Markedssegmentering og målgrupper
- Posisjonering og differensiering av produktet gjennom livsløpet
- Nye markedstilbud og innovasjon
- Globale markedstilbud
- Case-studier

Pedagogiske metoder:

Forelesninger
Gruppearbeid
Veiledning

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 4 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Rettes av emnelærer(e)

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon

Tillatte hjelpemidler:**Obligatoriske arbeidskrav:**

2 cases (3-8 sider + 1-3 sider) må være godkjent for å gå opp til eksamen.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Halvor Holtskog

Læremidler:

Markedsføringsledelse, Philip Kotler, Gyldendal Akademisk Forlag, ISBN: 82-05-31582-5

Anbefalt støttelitteratur: Hjelper i markedsføring, Rune Semundseth, Gyldendal Akademisk Forlag, ISBN: 82-05-34530-9

Klar for publisering:

Ja

SMF1191 Kvalitetsledelse - 2008-2009

Emnekode:

SMF1191

Emnenavn:

Kvalitetsledelse

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

5

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal etter fullført emne forstå, anvende, vedlikeholde og forbedre kvalitetssystemer etter NS-ISO 9000:2000

Emnets temaer:

1. prinsipper i moderne kvalitetsledelse.
2. prosessorganisering, prosessforståelse og prosessanalyser.
3. organisering av forbedringsprosjekter
4. kvalitetssystemer

Pedagogiske metoder:

Ekskursjoner
Forelesninger
Lab.øvelser
Prosjektarbeid
Veiledning

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 3 timer (teller 60%)
Vurdering av øvinger (teller 40%)
Hver av delene må bestås separat.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Rettes av emnelærer(e)

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon på skriftlig eksamen.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Alle trykte og skrevne, godkjent kalkulator

Obligatoriske arbeidskrav:

Ingen

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Førsteamanuensis Terje Bokalrud

Læremidler:

Kvalitet, ideer og metoder, Jostein Lillestøl, ISBN 82-7674-033-2

Erstatter:

MAS 1152

Klar for publisering:

Ja

SMF2111 Investering og finansiering - 2008-2009

Emnekode:

SMF2111

Emnenavn:

Investering og finansiering

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

SMF1042 - Økonomistyring

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal etter fullført emne kunne:

-Budsjettere kontantstrømmer til

total kapital og egenkapital, før og etter

skatt, i faste og nominelle kroner.

-Analysere prosjekters lønnsomhet ut fra

anerkjente prinsipper.

-Beregne kapitalkostnad ut fra

kapitalverdimodellen og vurdere risiko i et

enkelt prosjekt og i en portefølje.

-Vurdere risiko ut fra følsomhetsanalyser.

-Beregne og vurdere lønnsomhet for de

vanligste formene for

finansiering.

Arbeidskapital

-Kjenne til prinsipper for styring av arbeidskapital

Opsjoner

-Kjenne til opsjoner, Binominalmodellen, Black-Scholes modellen

Emnets temaer:

Renteregning, budsjettering av

kontantstrømmer, reelle/nominelle kroner,

skatt, beregning/styring av arbeidskapital,

nåverdimetoden, internrentemetoden,

tilbakebetalingstid, nåverdiindeksmetoden

ved kapitalrasjonering,

differensekontantstrømmer, prosjektrisiko i

enkeltprosjekt og i portefølje, beta-verdier,

kapitalverdimodellen, avkastningskrav for

egenkapital og total kapital,

følsomhetsanalyse, gjeldsgrad og risiko,

boliglån, obligasjonslån, leasing, avbetaling.

Opsjoner

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Gruppearbeid

Obligatoriske oppgaver

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

Hjemmeeksamen i gruppe, 12 timer (teller 50%)+ individuell flervalgstest (2-3 timer) (teller 50%).

Begge deler må bestås separat.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

To interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Kontinuasjon ved neste ordinære eksamen i emnet.

Godkjente obligatoriske oppgaver kan bare benyttes ved første påfølgende ordinære eksamen i emnet.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Hjemmeeksamen i gruppe- alle,

flervalgstest- ingen.

Obligatoriske arbeidskrav:

Fire obligatoriske innleveringer

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Jacobsen

Læremidler:

- Bøhren, Øyvind og Per Ivar Gjærum (1999): *Prosjektanalyse* . Skarvet forlag. ISBN 82-992405-6-5

(Lærebok kan bli erstattet av nyere utgave av samme bok hvis den foreligger ved semesterstart)

- Bøhren, Øyvind og Dag Michalsen: *Finansiell Økonomi, Teori og praksis* . Skarvet Forlag. ISBN 82-992405-8-1.

Erstatter:

SMF2011

Klar for publisering:

Ja

SMF2051 Ledelse med arbeidslivsjuss - 2008-2009

Emnekode:

SMF2051

Emnenavn:

Ledelse med arbeidslivsjuss

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

- SMF1042 Økonomistyring.

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal kjenne til

- grunnleggende ledelsesteorier for organisasjoner
- spesielle ledelsesteorier for serviceorganisasjoner
- sentrale arbeidslivsbestemmelser

Studentene skal kunne forstå og bruke

- aktuelle grunnleggende og avanserte ledelsesteorier
- teorier for ledelse av serviceorganisasjoner
- aktuelle lover i ulike arbeidslivssituasjoner

Studentene skal kunne vurdere og analysere

- ulike sett av teorier i konkrete ledelsessituasjoner
- begrunnelse av egne holdninger i ledelsesspørsmål
- løsning av juridiske problemstillinger i arbeidslivet

Emnets temaer:

Del 1:

Bokens overordnede perspektiv. Mål, strategi og effektivitet i organisasjoner. Organisasjonsstruktur. Organisasjonskultur. Makt og konflikt i organisasjoner. Organisasjon og omgivelser. Organisasjon og individ. Kommunikasjon i organisasjoner. Beslutningsprosesser i organisasjoner. Læring og innovasjon. Endring av organisasjoner. Ledelse i organisasjoner.

Del 2:

Servicesamfunnets myter og virkelighet. Lønnsomhet - et nytt regnestykke. Serviceledelsessystemet. Servicekonseptet. Personalutvikling. Å utvikle mennesker. Kunden som marked og medprodusent. Fysisk miljø og tekniske hjelpemidler. Selskapets image. Å skape, reproducere og videreutvikle forretningsideer. Prispolitikk. Spredning og internasjonalisering. Kvalitet, produktivitet og strategi. Diagnose; gode og onde sirkler. Kultur og filosofi som ledelsesinstrument. Forandring og lederskap.

Del 3:

Arbeidslivsjus med sentrale lover og avtaler innen arbeidsmiljø, permittering, ferie, bedriftsdemokrati, rettstvister og tariffrevisjon, samt helse, miljø og sikkerhet (HMS).

Pedagogiske metoder:

Forelesninger
Gruppearbeid
Obligatoriske oppgaver
Veiledning

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 5 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

- Intern sensor.
- Ekstern sensor benyttes periodisk til å evaluere innhold, opplegg og vurderingskriterier, samt sensurere utvalg av besvarelser.

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

- Ordinær kontinuasjon.
- Godkjente obligatoriske oppgaver kun gyldige ved første gangs ordinære eksamen og ved første påfølgende kontinuasjonseksamen.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

- Lov- og avtaleverk.

Obligatoriske arbeidskrav:

- Godkjente obligatoriske oppgaver.
- Detaljert arbeidsplan for obligatoriske oppgaver fremlegges ved oppstart av emnet.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Ivar Moe

Læremidler:

- Jacobsen, Dag Ingvar og Thorsvik, Jan, Hvordan organisasjoner fungerer, Fagbokforlaget, 3. utgave, ISBN 978-82-450-0517-2.
- Jacobsen, Dag Ingvar og Thorsvik, Jan, Hvordan organisasjoner fungerer - Arbeidsbok og casesamling, Fagbokforlaget, 3 utgave, ISBN 978-82-450-0518-9.
- Normann, Richard, Service Management, Cappelen akademiske forlag, 3. utgave, ISBN 82-02-19835-6.
- Arbeidsrettsavdelingen Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Arbeidsrett, siste utgave NHOs hjemmeside.
- Lovverk (enkeltlover og/eller lovsamling).

Klar for publisering:

Ja

SMF1211 Prosjektledelse med kreativ problemløsning - 2009-2010

Emnekode:

SMF1211

Emnenavn:

Prosjektledelse med kreativ problemløsning

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal etter fullført emne:

- ha kunnskaper om de grunnleggende elementene i prosjektstyring og prosjektøkonomi
- kunne planlegge, organisere og gjennomføre prosjekter
- kunne bruke teknikker og verktøy for styring av prosjekter
- ha kunnskaper om de grunnleggende elementene i prosjektledelse, teamledelse.
- ha lært systematiske og kreative problemløsningsteknikker, produktutvikling og kan anvende dette i praktiske øvinger. .

Emnets temaer:

1. Prosjektmodeller
  - begreper og type prosjekter
2. Etablering og organisering
  - bemanning, ledelsesmodeller
  - roller for prosktleder og -medarbeidere
  - samarbeid og motivasjon
3. Faser i prosjektet
  - analyse, målformulering
  - ideskisser og problemløsning
  - gjennomføring og implementering
  - testing og godkjenning
4. Planlegging og oppfølging
  - Tid, aktivitet og ressursplanlegging
  - Metoder og verktøy for kontroll og oppfølging
  - Kvalitetskontroll
5. Økonomi, budsjett og kalkyler

6. Kreativ problemløsning anvendt i produktutviklingsprosessen
  - Kreative hukommelseskart
  - Kreative tankeprosesser
  - Problemdefinisjon og formulering
  - Idestimulerende teknikker- Brainstorming
  - CPS metoden
  - Verdianalyse
  - Tegning, skisse

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Pedagogiske metoder (fritekst):

Forelesninger

Gruppearbeid

Oppgaveløsning

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

- 24 timers hjemmeeksamen i gruppe (teller 70%)
- Individuell flervalgstest, ca. 1-2 timer (teller 30%)

Begge deler må være bestått.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Sensureres av emnelærer

Tillatte hjelpemidler:**Obligatoriske arbeidskrav:**

Fire obligatoriske øvinger i gruppearbeid.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Øveraasen Halmrast

Læremidler:

Prosjektarbeid, utviklings- og endringskompetanse,

Westhagen, Gyldendal, Akademisk, utgave 5, ISBN 82-05-30539-0

Prosjektledelse, Wendy Briner, Colin Hastings og Michael Geddes, Gyldendal akademisk, ISBN 82-00-45267-0

Microsoft Project, Frank Christensen, Datapower Norge AS, ISBN 82-477-1221-0

Lærebøker innenfor kreative metoder blir gitt ved semesteroppstart.

Klar for publisering:

Ja

SMF2181 Mikroøkonomi - 2009-2010

Emnekode:

SMF2181

Emnenavn:

Mikroøkonomi

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

REA1131 Grunnleggende matematikk og statistikk eller tilsvarende.

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal etter fullført emne i mikroøkonomi:

- Kunne å analysere konsumenters og bedrifters atferd i ulike markedsmessige situasjoner
- Beherske både det grafiske og matematiske analyseapparatet for konsumentens og bedriftens beslutninger
- Kunne hvordan samfunnets ressurser utnyttes innenfor forskjellige markedsformer som perfekt konkurranse, monopol og oligopol.

Emnets temaer:

- Elementær markedsøkonomi med tilbud og etterspørsel
- Konsumentens tilpasninger med budsjettbetingelser, preferanseordninger, virkningen av pris- og inntektsendringer samt etterspørselsfunksjoner
- Bedrifters tilpasning med produksjonsteori, optimal bruk av innsatsfaktorer og kostnadsteori
- Markedsteori med perfekt konkurranse, monopol, oligopol og monopolistisk konkurranse.

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Obligatoriske oppgaver

Pedagogiske metoder (fritekst):

Øvinger

Totalt blir det ca. 50 forelesnings- og oppgavetimer.

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 5 timer

Vurderingsformer:

Individuell.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

To interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon. Godkjente obligatoriske oppgaver kan bare benyttes ved første gangs kontinuasjonseksamen og ved første påfølgende ordinære eksamen i emnet.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

- Godkjent kalkulator
- Ett A-4 ark med egne notater

Obligatoriske arbeidskrav:

2 obligatoriske innleveringsoppgaver som begge må være godkjent

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Jacobsen

Læremidler:

Obligatorisk

Pindyck & Rubinfeld: Microeconomics, siste utgave, kap. 1-4, 6-12 (utvalgte deler), Prentice Hall.

Anbefalt

Ringstad, Vidar: Samfunnsøkonomi og økonomisk politikk (siste utgave), Oslo. Cappelen Akademiske Forlag.

Klar for publisering:

Ja

SMF3011 Endringsledelse - 2009-2010

Emnekode:

SMF3011

Emnenavn:

Endringsledelse

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

- SMF1191 Kvalitetsledelse
- SMF2051 Ledelse med arbeidslivsjus

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal ha nødvendige ferdigheter til å kunne gjennomføre forbedringsprosjekter både som prosjektleder og prosjektmedarbeider.

Emnets temaer:

Organisasjonskultur

Kvalitetsforbedring:

- Organisering av kontinuerlig kvalitetsforbedring
- Utvikling av kvalitetsindikatorer
- EFQM indikatorer

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Prosjektarbeid

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 3 timer (teller 60%)

Vurdering av øvinger (teller 40%)

Hver av delene må bestås separat.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

rettes av emnelærer(e)

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon på skriftlig eksamen

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Godkjent kalkulator

Obligatoriske arbeidskrav:

Ingen

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Førsteamanuensis Terje Bokalrud

Læremidler:

Organisasjonskultur, Henning Bang

Tjenestekvalitet ved hjelp av indikatorer, Kaare Granheim og Wiggo Hustad

Erstatter:

MAS 3071

Klar for publisering:

Ja

SMF2221 Vitenskapelig metode - 2009-2010

Emnekode:

SMF2221

Emnenavn:

Vitenskapelig metode

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Varighet (fritekst):

Intensivt første del av semesteret

Språk:

Norsk

Forutsetter bestått:

REA1131 Grunnleggende matematikk og statistikk

Forventet læringsutbytte:

Etter endt emne skal studentene kunne anvende vitenskapelige metoder for å skaffe til veie informasjon for bruk i beslutninger som angår bedrifter. Dette omfatter teoretiske og praktiske tilnærminger til vitenskapelig metode, og inkluderer både kvalitative og kvantitative analyseteknikker

Emnets temaer:

- Forskningsfilosofi og etiske problemstillinger
- Problemformulering og beslutningsteorier
- Forskningsprosessen
- Validitet og reliabilitet i undersøkelser
- Datainnsamling
- Sekundærdata og standardiserte undersøkelser
- Primærdata: Kvalitative undersøkelser
- Primærdata: Kvantitative undersøkelser
- Utvalgstyper og størrelser
- Deskriptive analyseteknikker og hypotesetesting
- Variansanalyse, korrelasjon og regresjonsanalyse
- Implementering av resultater

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Oppgaveløsning

Pedagogiske metoder (fritekst):

Emnet omfatter totalt 45 timer, hvorav 36 timer er forelesning, og 9 timer er praktisk SPSS-opplæring. I tillegg må studentene regne med å bruke en god del tid på øvelser og oppgaver.

Emnet krever bruk av dataverktøy. Anbefalt programvare er programpakken SPSS.

Vurderingsformer:

Hjemmeeksamen, annet (se tekstfelt)

Vurderingsformer:

Hjemmeeksamen, 1 uke. Kan utføres enten individuelt eller i gruppe på inntil tre studenter.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Sensureres av to interne sensorer.

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon.

Tillatte hjelpemidler:**Obligatoriske arbeidskrav:**

Ingen

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Ragnhild Silkoset

Læremidler:

Gripsrud, Geir, Ulf H. Olsson og Ragnhild Silkoset. 2004. Metode og dataanalyse: Med fokus på beslutninger i bedrifter. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Utdelte artikler.

Anbefalt litteratur:

Silkoset, Ragnhild og Geir Gripsrud. 2006. Metode og dataanalyse: Oppgavesamling. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Easterby-Smith, Mark, Richard Thorpe and Paul R. Jackson. 2008. Management research. 3rd ed. Los Angeles : Sage

Ringdal, Kristen. 2007. Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget

Klar for publisering:

Ja

SMF2141 Foretaksstrategi - 2009-2010

Emnekode:

SMF2141

Emnenavn:

Foretaksstrategi

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

5

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk, alternativt engelsk

Anbefalt forkunnskap:

SMF2111 Investering og finansiering

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal etter fullført emne kunne:

- Ha kjennskap til strategiske problemstillinger i næringslivsorganisasjoner, og ha god kjennskap til strategisk ledelse.
- Forstå betydningen av at hele organisasjonen er integrert i strategiprosessen.
- Teorier og metoder som kan anvendes for å håndtere slike problemstillinger.
- Ha god kjennskap til tilpassning mellom organisasjonen og dens omgivelser.

Emnets temaer:

- Hva er strategi ?
- Strategiprosessen og den enkelte medarbeider.
- Visjon, forretningside, og mål.
- Målformulering.
- Strategiske valg.
- Verdiskapning, verdikjeder og verdinettverk.
- Interne og eksterne analyser.
- Strategigjennomføring, kan alle organisasjoner bruke samme modell?
- Strategi oppfølging, å "leve" strategien.

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Pedagogiske metoder (fritekst):

- Forelesninger
- Gruppearbeid
- Oppgaveløsning
- Veiledning

Vurderingsformer:

Hjemmeeksamen, annet (se tekstfelt)

Vurderingsformer:

- Hjemmeeksamen i gruppe, 12 timer (teller 50%)
- Individuell flervalgstest, 1-2 timer (teller 50%)

Begge deler må være bestått.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

- To interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

- Kontinuasjon ved neste ordinære eksamen i emnet

Tillatte hjelpemidler:

Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):

- Hjemmeeksamen i gruppe: Alle

- Individuell flervalgstest: Ingen

Obligatoriske arbeidskrav:

To obligatoriske innleveringer

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Øveraasen Halmrast

Læremidler:

Løwendahl, Bente og Fred Wenstøp. 2009. Grunnbok i strategi. 2 utg. Oslo. Cappelen Damm.

Klar for publisering:

Ja

SMF2151 Finansregnskap - 2009-2010

Emnekode:

SMF2151

Emnenavn:

Finansregnskap

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

- SMF1042 Økonomistyring

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal etter fullført emne kunne:

- Ha videregående kunnskap om finansregnskapsteori og praksis.
- Utarbeide årsoppgjør i samsvar med regnskapslovgivning og regnskapsstandarder.
- Lese og forstå foretaks offisielle regnskap.
- Kjenne til og ha oversikt over de prosesser og aktiviteter som inngår i virksomhetens regnskapsfunksjon, økonomifunksjon og intern kontroll.

Emnets temaer:

Del 1:

Grunnleggende regskapsforståelse med innføring i bokføring etter det dobbelte bokholderis prinsipp. Regler om bokføring og dokumentasjon av regnskapsopplysninger. Innføring i årsregnskap. Regnskapsanalyse.

Del 2:

Innledning og sammendrag. De formelle rammebetingelsene. Intern kontroll - behov, formål og ansvar. Komponentene i den interne kontrollen. Regnskapssystemet. Regnskapets kvalitetskrav. Det praktiske regnskapsarbeidet - bokføringen. Regnskapsrutinene. Bruk av ekstern regnskapsfører. Årsavslutningen.

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Gruppearbeid

Obligatoriske oppgaver

Veiledning

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 5 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

- Intern sensor.
- Ekstern sensor benyttes periodisk til å evaluere innhold, opplegg og vurderingskriterier

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

- Ordinær kontinuasjon.
- Godkjente obligatoriske oppgaver kun gyldige ved første gangs ordinære eksamen og ved første påfølgende kontinuasjonseksamen.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

- Datamaskin (Excel), kalkulator, lovverk og/eller enkeltlover, regnskapsstandarder.

Obligatoriske arbeidskrav:

- To obligatoriske innleveringer.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Ivar Moe

Læremidler:

- Kristoffersen, Trond, Årsregnskapet - en grunnleggende innføring, Fagbokforlaget, 2. utgave, ISBN 82-450-0161-9.
- Kristoffersen, Trond, Årsregnskapet - en grunnleggende innføring, Oppgaver med løsninger, Fagbokforlaget, 2. utgave, ISBN 978-82-450-0162-4.
- Moen, Tove-Gunn og Havstein, Bjørgunn, Regnskapsorganisasjon, Cappelen, ISBN 978-82-02-23702-8.
- Diverse lover og regnskapsstandarder oppgis ved studiestart.

Klar for publisering:

Ja

SMF1261 Merkevarebygging - 2009-2010

Emnekode:

SMF1261

Emnenavn:

Merkevarebygging

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

5

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Forventet læringsutbytte:

Studenten har forståelse av merkevarebygging både på et bedriftsnivå og et nasjonalt nivå. Studenten har innsikt og øvelse i å anvende kunnskap om basisprinsipper for merkevarebygging der kundens kjøpsatferd er vesentlig.

Emnets temaer:

- Hva er varemerke?
- Merkevarerstrategi
- Merkeposisjonering
- Merkeelementer
- Merkeutvidelse
- Merkerelasjoner
- Merkeloyalitet
- Private merker
- Merkets personlighet
- Merkeallianser
- Merker i krise

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Gruppearbeid

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 4 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Rettes av emnelærer(e)

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon

Tillatte hjelpemidler:**Obligatoriske arbeidskrav:**

Obligatorisk gruppearbeid må være godkjent.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Øveraasen Halmrast

Læremidler:

Brand Management: a theoretical and practical approach, Rik Riezebos, Bas Kist and Gert Koostra, Financial Times/Prentice Hall 2003, ISBN: 0273655051

Perspektiver på merkevareledelse, Leif Hem og Nina M. Iversen, Fagbokforlaget 2004

Utdelte artikler

Anbefalt litteratur:

No Logo, Naomi Klein, Forlaget Oktober 2002, ISBN: 82-495-0112-8

BrandSense: Bygg sterkere merker ved hjelp av alle fem sanser: Berøring, lukt, smak, hørsel og syn, Martin Lindstrom og Philip Kotler, Damm Forlag 2005, ISBN: 82-04-11025-1

Erstatter:

MAS1261

Supplerende opplysninger:

Valgfag som forutsetter et tilstrekkelig antall studenter

Klar for publisering:

Ja

TEK2031 Teknologiledelse - 2010-2011

Emnekode:

TEK2031

Emnenavn:

Teknologiledelse

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk

Forutsetter bestått:

- REA1131 Grunnleggende matematikk og statistikk eller
- REA2121 Kvalitetsledelse med statistikk

Forventet læringsutbytte:

Etter endt emne skal studenten ha tilegnet seg kunnskaper innenfor produktutviklingsprosessen og innenfor produksjon og drift av produksjonssystemer/service.

Emnets temaer:

- Målstyring-Ressursknapphet
- Prosessledelse
- Kapasitet
- Inngående logistikk og lokalisering/layout
- Prognoser
- Lagerstyring
- Overordnet planlegging og tidsplanlegging
- Ressursplanlegging
- Lean Systems
- Produksjonsforberedelse
- Ledelse av produksjons- og administrative prosesser
- Produktutviklingsprosess sett mot kvalitets-, produksjon- og markedsperspektiv
- Introduksjon til verdistrømsanalyser
- Integrering av menneskelige ressurser
- Kunnskapsutvikling og læring
- Samhandling på tvers av organisatoriske grenser

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Obligatoriske oppgaver

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 4 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Intern sensor

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon på skriftlig eksamen

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Lærebøker, godkjent kalkulator

Obligatoriske arbeidskrav:

3 obligatoriske arbeider skal leveres inn i Fronter som pdf til fastsatt tid for å få gå opp til eksamen.

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Halvor Holtskog

Læremidler:

Pensumlitteratur oppgis når emnet starter.

Supplerende opplysninger:

Emnet inngår i

- Bachelor i ingeniørfag - maskin, industriell design
- Bachelor i ingeniørfag - maskin, Lean manufacturing
- Bachelor i teknologidesign og ledelse
- Bachelor i økonomi og ledelse

Klar for publisering:

Ja

SMF3021 Makroøkonomi - 2010-2011

Emnekode:

SMF3021

Emnenavn:

Makroøkonomi

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst og vår

Varighet (fritekst):

- Høst 2010 for 08HBØKLED
- Vår 2011 for 09HBØKLED

Språk:

Norsk

Anbefalt forkunnskap:

- REA1131 Grunnleggende matematikk og statistikk
- SMF2181 Mikroøkonomi.

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal etter fullført emne i makroøkonomi:

- Kjenne til hvordan den økonomiske aktiviteten i et land kan måles og forklares slik at de får et godt grunnlag til å sette seg inn i aktuelle problemstillinger i norsk økonomi og økonomisk politikk
- Kjenne til teorier for økonomisk vekst og forklare den langsiktige økonomiske utviklingen i samfunnet
- Kjenne til modeller som tar for seg årsaken til og virkningen av konjunktursvingninger i et kortsiktig tidsperspektiv
- Kjenne til virkningen av myndighetenes penge- og finanspolitikk under ulike forutsetninger
- Endel av læringen i makrokurset vil være å drøfte dagsaktuelle problemstillinger/tema fra samfunnsdebatten .

Emnets temaer:

- Nasjonalregnskap og makroøkonomiske data
- Grunnlaget for økonomisk vekst og nasjoners velstand
- Strukturell arbeidsledighet og lønns- og prisdannelse
- Konjunkturer, samlet etterspørsel og kortsiktige virkninger av finanspolitikk
- Inflasjon, pengepolitikk og valuta
- Aktuelle økonomiske problemstillinger

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Obligatoriske oppgaver

Pedagogiske metoder (fritekst):

Øvinger. Totalt blir det ca. 50 forelesnings- og oppgavetimer.

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 5 timer

Vurderingsformer:

Individuell.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

To interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ordinær kontinuasjon

Godkjente obligatoriske oppgaver kan bare benyttes ved første gangs kontinuasjonseksamen og ved første påfølgende ordinære eksamen i emnet.

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

- Godkjent kalkulator
- 1 A-4 side med egne notater

Obligatoriske arbeidskrav:

2 obligatoriske innleveringsoppgaver som begge må være godkjent

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Per Jacobsen

Læremidler:

Obligatorisk

Anders Dedekam jr. Makroøkonomi siste utgave (utvalgte deler), Fagbokforlaget.

Anbefalt

Ringstad, Vidar: Samfunnsøkonomi og økonomisk politikk (siste utgave), Oslo. Cappelen Akademiske Forlag.

St. melding nr. 1 (siste utgave). Nasjonalbudsjettet (siste utgave). Oslo:Finans-og tolldepartementet. (kommer i oktober hvert år)

Klar for publisering:

Ja

SMF2191 Ledelse og organisasjonspsykologi - 2010-2011

Emnekode:

SMF2191

Emnenavn:

Ledelse og organisasjonspsykologi

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Høst

Språk:

Norsk, alternativt engelsk

Anbefalt forkunnskap:

- SMF2051 Ledelse med arbeidslivsjuss
- SMF2211 Foretaksstrategi
- SMF1211 Prosjektledelse med kreativ problemløsning
- SMF3011 Endringsledelse

Forventet læringsutbytte:**Etter at du har gjennomført kurset skal du kunne:**

- Gjøre rede for forholdet individ og organisasjon med hensyn til følelser, motivasjon, personlighet, konflikt og samhandling, foruten kreativitet og beslutninger.
- Gjøre rede for egenskaper ved læring, læring i organisasjon og organisasjonslæring og kunnskapsledelse.
- Gjøre rede for egenskaper ved sosiale grupper, som strukturer og dynamikk.
- Gjøre rede for egenskaper ved organisasjonskultur, endring og ledelse.
- Gjøre rede for egenskaper ved kommunikasjon, det gjelder så vel formell som uformell og utfordringer/barrierer i kommunikasjonsprosesser og teknikker for å overvinne disse.
- Gjøre rede for hva ledelse er, ulike ledelsesmodeller, formell og uformell ledelse og betydningen og egenskaper ved samarbeid og samspill.
- Gjøre rede for hva selvstyrte grupper og team er, teamorganisering og ledelse og ledergrupper.
- Gjøre rede for samspillet mellom tillit og makt og effekten på en virksomhetskultur.
- Gjøre rede for begrepene rådgivning, veiledning, mentoring og coaching og hvordan de ulike elementene kan benyttes i lederskapet.
- Evne til skriftlig formidling og essayskriving

Emnets temaer:

- Psykologi, individ og organisasjon
  - Motivasjon
  - Emosjoner, stress, konflikt og håndtering
  - Personlighet
  - Persepsjon og handling
  - Kreativitet og beslutninger
- Læring og læringsprosesser
  - Læring og individ
  - læring i organisasjoner
  - Lærende organisasjoner
  - Kunnskapsledelse
- Sosiale prosesser
  - Holdninger
  - Grupper, struktur, prosesser og dynamikk
  - Verdier og kultur
- Styring- og koordineringsprosesser
  - Kommunikasjon
  - Ledelse
  - Ledelse og samspill
  - Mellomledelse og toppledelse
  - Tillit og makt
- Team og organisering
  - Team
  - Teamorganisering
  - Roller og samhandling
  - Ledelse
  - Ledergrupper
- Essayskriving

Pedagogiske metoder:

Forelesninger
Gruppearbeid
Oppgaveløsning

Pedagogiske metoder (fritekst):

Emnet anvender ulike pedagogiske metoder som forelesninger, case-studier, gruppearbeid og nettbasert læring. Det legges vekt på gjennom ulike metoder å oppøve studentene til egenaktivitet og derigjennom utvikle selvstendig og reflektert tilnærming til egen lederrolle, samt evne til å samhandle med andre i organisasjonen.

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

- Studenten utarbeider to oppgaver (essay) innen emnet hvor begge inngår i en helhetlig vurdering (50%). Begge oppgaver må være bestått.
- Avsluttende skriftlig eksamen på 4 timer (50%).
- Alle deler må være bestått for å få karakter i emnet

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Sensureres av to interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Opgaver som ikke er bestått, kan tidligst fremvises for ny vurdering 6 måneder etter opprinnelig frist.

Tillatte hjelpemidler:**Ansvarlig avdeling:**

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Professor Tom Johnstad

Læremidler:

Psykologi i organisasjon og ledelse (2003), Kaufmann G. og Kaufmann A., Fagbokforlaget, ISBN: 978-82-7674-863-5

Teamorganisering (2008), Rune Assmann (red), Fagbokforlaget, ISBN: 978-82-450-0078-8

Perspektiver på ledelse (2004), Martinsen, Ø.L. (red), Gyldendal Akademiske, ISBN: 978-82-05-30540-3

Litteratur ut over dette oppgis ved semesterstart

Klar for publisering:

Ja

SMF3031 Internasjonalisering - 2010-2011

Emnekode:

SMF3031

Emnenavn:

Internasjonalisering

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Varighet (fritekst):

Emnet går ikke våren 2011.

Språk:

Norsk, alternativt engelsk

Forutsetter bestått:

- SMF2062 Markedsføring
- SMF1261 Merkevarerbygging
- SMF3011 Endringsledelse eller TEK2031 Teknologiledelse
- SMF2051 Ledelse med arbeidslivsjuss

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal etter endt emne ha en grundig forståelse av hva et internasjonalt selskap er og hvordan det virker. Det vil bli vektlagt hva globalisering er og hvordan dette gjensidig påvirker organisasjoner og samfunn.

Emnets temaer:

- Organisasjoner i et verdenssamfunn
- Globalisering og åtte nøkkelbegreper
- Utvidet modell for organisasjonsaktør i et globalt perspektiv
- Trygghet

Pedagogiske metoder:

Forelesninger

Gruppearbeid

Obligatoriske oppgaver

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 4 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Intern sensor

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Alle hjelpemidler tillatt

Obligatoriske arbeidskrav:

obligatoriske innleveringer må være godkjent for å kunne ta eksamen

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Halvor Holtskog

Læremidler:

Globalization and Organization World Society and Organizational Change (2006), Drori, G.S., Meyer, J.W., Hwang, H. (eds), Oxford University Press

Globalisering: Åtte nøkkelbegreper (2008), Eriksen, T.H., Universitetsforlaget

Anbefalt litteratur:

Globalization and its discontents (2002), Stiglitz, J., Penguin Books.

What is Globalization? (2000), Beck, U., Polity Press

Supplerende opplysninger:

Emnet går ikke våren 2011.

Klar for publisering:

Ja

SMF3051 Handel - 2010-2011

Emnekode:

SMF3051

Emnenavn:

Handel

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk

Forutsetter bestått:

- SMF2111 Investering og finansiering
- SMF2062 Markedsføring
- SMF1261 Merkevarerbygging
- SMF2141 Foretaksstrategi
- SMF1042 Økonomistyring

Forventet læringsutbytte:

Studentene skal etter fullført emne:

- Ha god kjennskap til ledelse av handelsbedrifter
- Ha kjennskap til hvordan verdiskapning i handelsbedrifter oppstår
- Kunne teorier og metoder som kan anvendes for å identifisere og fange opp verdiskapning i handelsbedrifter
- Ha god kjennskap til organisering av handelsbedriften og dens omgivelser
- Kjenne til kjededrift
- Kunne identifisere og fange opp verdiskapningen gjennom en bevisst prisstrategi og pristaktikk

Emnets temaer:

- Bransjens kjennetegn og organisering
- Markedsorientert ledelse av handelsbedrifter
- Forstå hvordan verdi og verdiskapning oppstår i handelsbedrifter
- Logistikk
- Kjededrift og markedsføringskanaler
- Franchisekjeder
- Allianser og lokaliseringsbeslutninger
- Gratispassasjer problematikk, opportunistisk atferd og tillit i samarbeidsallianser
- Prisstrategi og pristaktikk
- Dynamisk prising

Pedagogiske metoder:

Forelesninger
Gruppearbeid
Oppgaveløsning
Veiledning

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

- Hjemmeeksamen i gruppe, 12 timer (teller 60%)
- Individuell flervalgstest, 1-2 timer (teller 40%)
- Begge deler må bestås separat.

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

To interne sensorer

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Kontinuasjon ved neste ordinære eksamen i emnet

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

- Hjemmeeksamen i gruppe: Alle
- Individuell flervalgstest: Ingen

Obligatoriske arbeidskrav:

Én obligatorisk innlevering

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Ragnhild Silkoset

Læremidler:

Gripsrud, Geir og Arne Nygaard (2005): Markedsføringskanaler. Cappelen

Nagle, Thomas og John E. Hogan (2005): The Strategy And Tactics of Pricing. NJ: Prentice Hall.

Annen litteratur oppgis ved semesterstart.

Klar for publisering:

Ja

SMF3041 Strategi-gjennomføring - 2010-2011

Emnekode:

SMF3041

Emnenavn:

Strategi-gjennomføring

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

10

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk, alternativt engelsk

Forutsetter bestått:

- SMF2062 Markedsføring
- SMF1261 Merkevarerbygging
- SMF2141 Foretaksstrategi
- TEK2031 Teknologiledelse eller SMF3011 Endringsledelse
- SMF1042 Økonomistyring

Forventet læringsutbytte:

Studenten skal ved fullført emne:

- Ha kunnskap om hvordan organisasjoner, med vekt på vareproduserende industri, konkurrerer ved bruk av strategiske prosesser
- Styre strategiske prosesser gjennom bruk av visjon og mål
- Vurdere eksterne konkurranseomgivelser
- Vurdere interne konkurranseforutsetninger og -evner
- Implementere strategiske valg samt endring og iverksetting (vektlagt produktutvikling)

Emnets temaer:

- Strategiske visjoner og mål
- Strategiske prosesser
- Eksterne konkurranseomgivelser
- Interne konkurranseforutsetninger og -evner
- Strategiske valg
- Strategisk endring og iverksetting

Pedagogiske metoder:

Forelesninger
Gruppearbeid
Obligatoriske oppgaver
Veiledning
Annet

Pedagogiske metoder (fritekst):

Emnet legger opp til å fungere støttende til Bacheloroppgaven der det passer. Det vil være begrenset med forelesninger.

Vurderingsformer:

Skriftlig eksamen, 4 timer

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Intern sensor

Tillatte hjelpemidler:**Tillatte hjelpemidler (gjelder kun skriftlig eksamen):**

Alle hjelpemidler er tillatt

Obligatoriske arbeidskrav:

Obligatoriske arbeid må være godkjent for å gå opp til eksamen

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Høgskolelektor Halvor Holtskog

Læremidler:

Gaining and Sustaining Competitive Advantage, (2007) Barney, J.B., Prentice Hall, ISBN-10: 0131470949

Artikler vil bli oppgitt ved semester start, når bacheloroppgavene er kjent.

Klar for publisering:

Ja

TØL3901 Bacheloroppgave 20 - 2010-2011

Emnekode:

TØL3901

Emnenavn:

Bacheloroppgave 20

Faglig nivå:

Bachelor (syklus 1)

Studiepoeng:

20

Varighet:

Vår

Språk:

Norsk, alternativt engelsk

Forutsetter bestått:

Bestått minimum 100 studiepoeng fra 1. og 2. studieår innen 01.10 før oppstart.

Forventet læringsutbytte:

Bacheloroppgaven avslutter studentens studieprogram og skal integrere viktige deler av studieprogrammets faglige innhold. Det skal i tillegg til det faglige innhold være et tydelig fokus på tekst- og skriveforståelse, spesielt akademisk skriving. Arbeidet med bacheloroppgaven skal føre til at studenten kan vise selvstendighet ved å gå i dybden på avgrensede problemstillinger. Studenten skal videre vise forståelse for metodisk arbeid, evne til refleksjon og evne til vitenskapelig vurdering.

Gjennom veiledning skal studenten vise evne til å utarbeide en problemstilling og vurdere kilder. Problemstillingen bearbeides, og oppgaven kan skrives både som gruppearbeid og individuelt.

Etter gjennomført bacheloroppgave skal studenten ha kompetanse til å planlegge og utføre en selvstendig oppgave, formulere problemstillinger og analysere disse med utgangspunkt i både teoretisk og empirisk materiale og å gjennomføre en oppgave på en metodisk tilfredsstillende måte.

Emnets temaer:

Studenten velger selv temaer ut fra godkjent problemstilling.

Pedagogiske metoder:

Veiledning

Vurderingsformer:

Annet

Vurderingsformer:

Sluttvurderingen gjøres ut fra en helhetlig vurdering av hele prosessen fra problemdefinering til avsluttende rapport med tilhørende muntlig fremføring. På grunn av vurderingsformen kan ikke karakter på bacheloroppgaven påklages (jfr. Studieforskrift for HiG § 37.9).

Karakterskala:

Bokstavkarakterer, A (best) - F (ikke bestått)

Sensorordning:

Ekstern sensor sammen med fagkollegiet.

Utsatt eksamen (tidl. kontinuasjon):

Ved **ikke bestått** bacheloroppgave gis det anledning til å levere forbedret oppgave til kontinuasjon innen utgangen av påfølgende semester.

Tillatte hjelpemidler:**Obligatoriske arbeidskrav:**

- Eget kurs i Vitenskapelig metode
- Problemdefinering
- Forskningskisse/ prosjektplan
- Skriftlig dokumentasjon, rapport underskrevet av alle
- Muntlig presentasjon
- Presentasjon av oppgaven på internett
- Plakat

Ansvarlig avdeling:

Avdeling for teknologi, økonomi og ledelse

Emneansvarlig:

Studieprogramansvarlig

Læremidler:

Faglige læremidler avhengig av oppgavens tema.

Anbefalte metode-, forsknings- og vitenskapelige læremidler:

- K. Halvorsen. En innføring i vitenskapelig metode. ISBN: 8270377945
- A. Johannessen, L. Christoffersen og P. A. Tufte. Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag, ISBN: 82-7935-211-2
- M. Stene. Vitenskapelig forfatterskap. ISBN: 82-463-0016-4
- H. Westhagen. Prosjektarbeid: Utviklings- og endringskompetanse. ISBN: 82-05-30539-0

Erstatter:

ING3901

Supplerende opplysninger:

Detaljert veiledning om bacheloroppgaver finnes i eget Fronterrom og på HiGs web <http://www.hig.no/student/bacheloroppgave>

Klar for publisering:

Ja